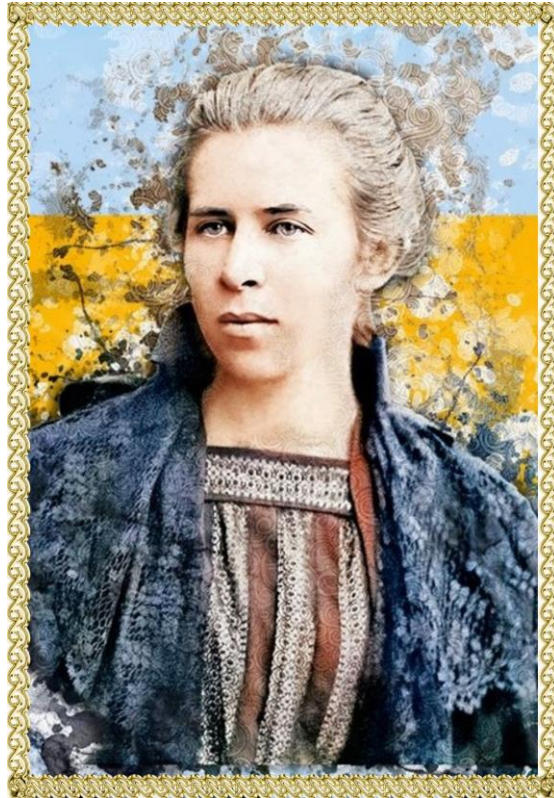

Леся Українка на перехресті культур і часів

DOI: 10.26565/2227-1864-2021-89-01
УДК 811.161.2

Альбомне віршування та рання поезія Лесі Українки

Олександр Іванович Борзенко

*доктор філологічних наук, професор кафедри історії української літератури,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);
e-mail: borzenko-o@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-4145-2375>*

У статті розглянуто вплив альбомної традиції на ранню творчість Лесі Українки: розкриття особливостей цього впливу становить основну мету цієї розвідки.

Альбомній поезії властиві сердечність, простота й душевність, зазвичай погоджені з якоюсь реальною чи гіпотетичною побутовою ситуацією. Альбомна творчість має свої прикмети, серед яких найбільш поширеними є простота образів, тематика приватного характеру, сентиментальність і дидактика. Українська альбомна лірика зберігала тісний зв'язок із народною творчістю, зокрема з піснею. Звідси походить широке використання в ній сталих образів фольклорного походження та стилістичних кліше, їхня повторюваність у різних варіаціях.

У часи свого літературного зростання Леся Українка активно використовувала художній досвід альбомної лірики. Найбільше її цікавив тематичний комплекс молодості: дорослішання, особистісного формування й самоусвідомлення, розширення уявлень про людей і світ. Популярну в жіночих альбомах тему кохання поетеса розкрила загалом стереотипно – як драму щирих, але неподілених почуттів. Її лірична героїня – дуже вразлива й незахищена, водночас вона тримається юнацького морального максималізму, а ще плекає віру в життя й надію всупереч неприхильній долі. У поетичному вислові авторку в ранній період її творчості дуже приваблювали яскрава образність, патетика й певний мелодраматизм, почасти це обумовило наявність у її поезіях підкресленої картинності, закличних інтонацій, демонстративності емоцій.

Водночас у деяких ранніх творах Лесі Українки помітною є готовність до часткового переосмислення виражальних можливостей альбомної традиції пошуковим шляхом ускладнення й комбінування з іншими джерелами. У процесі взаємодії з альбомним досвідом поступово, чимраз повніше, від твору до твору, увиразнювався самостійний творчий профіль молодій авторки.

Ключові слова: альбомна творчість, лірика, творче становлення, фольклорні образи, лірична героїня

Дебютна збірка Лесі Українки позначена аж ніби навмисною неоднорідністю, адже поряд із цілком професійними містить ще й дитячі та юнацькі твори. У цій неоднорідності І. Франко навіть закріпив неабиякий пізнавальний сенс. «Гострий критик, що признає тільки викінченим і вповні характерним творам право існування, – писав він, – мусив би протестувати проти помішування тих паперових квіток у букеті; історик літератури вдячний за се авторці, бо вони дозволяють йому бачити той скромний початок, з якого вийшла вона» [14, с. 256].

Деякі з отих «паперових квіток у букеті» просто сигналізують про залежність поетеси від традиції альбомного віршування; розкриття цього (досі не висвітленого) питання й визначає головну мету пропонованої розвідки.

Про альбомний характер поезії Лесі Українки написано мало, властиво, майже нічого, хоча деякі праці, присвячені її ліриці, у нашому контексті, поза всяким сумнівом, заслуговують на увагу [5; 7; 10; 12].

До альбомних відносять поезії «салонного гатунку чи суто інтимного призначення» [8, с. 30], а сама ця творчість зосереджена переважно в колі приватних інтересів, що віддзеркалюють пріоритети «читачів, які взялися за перо» [1, с. 97]. Це не конче свідчить про низьку якість альбомних віршів, а швидше вказує на особливості їхнього поширення й функціонування.

Традиція немовби законсервувала в альбомній поезії такі риси, як камерність, сердечність, простота й душевність, властиві для довірливого спілкування. Це й не дивно, бо поза словесною частиною тексту передбачено наявність певної (реальної чи гіпотетичної) побутової ситуації, за якої виникає альбомний запис і яка дозволяє інтегрувати вірш до альбому.

Можна лише припускати, якими були реальні обставини появи того чи іншого запису або мистецького «артефакту». Для прикладу, в альбомі відомого фольклориста М. Максимовича поряд із побажаннями, сентенціями й поезіями було вміщено чимало різних малюнків та й навіть вишивку [11, с. 157].

Набувши особливого поширення в добу романтизму, альбомна творчість не втрачала своєї популярності упродовж XIX ст., задовольняючи попит багатьох читачів і читачок. Нерідко написаний для реального альбому або «на нагоду» вірш здобував неочікуваний успіх – «відривався» від побутової ситуації та знаходив свого видавця.

Для українського альбому характерний тісний зв'язок із народною творчістю, зокрема з

піснею. Частково звідси походить використання готових словесних формул, повторюваність образів, орієнтація на певні стилістичні кліше. Наскрізною темою жіночих (найбільш поширених) альбомів зазвичай було кохання. У них відтворювались стереотипні уявлення про «належну» поведінку закоханих, як правило, висловлювались побажання й повчання. Не дивно, що сентиментальність і дидактика стали важливими рисами альбомної поезії. Така творчість насичувалась «любовною» термінологією (закоханість, побачення, мрії, зітхання, сердечний біль, сльози й под.); важливою була квіткова емблематика – своєрідна «мова квітів».

Будучи на певному етапі свого побутування фактом масової літератури, альбомна лірика з часом усе більше впливала на високу поезію. В останній чверті XIX ст. висока поезія не уникала звернення до альбомної лірики як важливого джерела «інтимності» та «щирості».

Серед «альбомних» авторів є чимало відомих, приміром, П. Гулак-Артемівський («Здоров був з празником, мій любий Олексію!..») й багато-багато іншого), Є. Гребінка («У. С. Ловцовой», «В альбом жене» та ін.), а ще хоча б так звані «романсисти й баладники» [4, с. 86] – закоханий нещасливець В. Забіла, який подекуди писав свої твори вишнівкою замість чорнил [9, с. 108], та украї меланхолійний М. Петренко. Про ще одного «альбомного» автора і спільне з ним подоріжжя пригадував Т. Шевченко: «Не було в Чернігові не тільки панночки або молодіці, а навіть старої баби, щоб Чужбинський не написав в альбом їй віршів, та не на чотири рядки (він дрібницею нехтував), а величезну ідилію» [15, с. 187].

Альбомну традицію підтримували й у родині Косачів. Як пригадувала О. Косач-Кривинюк, якимось Леся Українка на іменини одержала від матері альбом для віршів, де вже було записано поезію В. Гюго з таким побажанням: «Списала сі вірші в першовторі: думка їх відповідає моїй, а форма віршів, зложених найвеличнішим, незрівняним митцем, Віктором Гюго, нехай буде тобі зразком, бо отсю книжечку признаю для твоїх власних писань. Розглядайся навколо, і пиши...» [6, с. 113–114].

У ранніх поезіях Лесі Українки таки дуже легко помітити вплив альбомного віршування. Наприклад, вірш «Конвалія» – тут і відповідна тема, і традиційна образність, і вже згадувана квіткова символіка. Авторка врахувала звичай, за яким, запрошуючи дівчину на танець, хлопець дарував квітку або букет конвалій. Обмін букетиками міг означати взаємну приязнь або й навіть згоду на одруження; коли ж дівчина не виявляла симпатії до хлопця, то кидала квіти на землю. Поетеса пішла саме за цією канвою: її героїня під час балу приймає квітку, але після танцю демонстративно

нехтує чужими почуттями: «Байдужою / Панночка рукою / Тую квіточку зів'ялу / Кинула додолу» [13, с. 71]. Завершується вірш в душі альбомних повчань, що застерігають від надмірної гордості й зарозумілості: «Може, колись оцей милий, / Що так любить дуже, – / Тебе, квіточку зів'ялу, / Залишить байдуже!..» [13, с. 72]. Використано не лише поширений звичай, а й відтворено, щоправда, в літературному й дещо салонному ключі народні моральні уявлення. Щось схоже знайдемо у вірші Є. Гребінки «Маківка»; для порівняння – показовий уривок із його твору: «Дівчино – серденько! Жартуй, поки є врем'я, / Жартуй, да не глузуй із бідних парубків; / А то мине весна твоїх годів...» [2, с. 44].

Можна говорити про характерну для українського альбому тенденцію до використання практичних рекомендацій та моральних стереотипів фольклорного походження. Як видно, ця тенденція виявилась і в ранніх поетичних спробах Лесі Українки.

Майже в альбомній стилістиці витримано вірш «Сафо» – поетичну інтерпретацію легендарного сюжету. Постає Сафо стала своєрідним культурним символом, одним із вічних образів європейського мистецтва. Звісно, в ранньому вірші Лесі Українки глибину цього образу майже не розкрито. Давню легенду адаптовано до сприйняття тогочасного читача, використано прості образи, цілком доречні для жіночого альбому: «хорошая дівчина», «серце», «пісня», «лукаві люди», «кохання», «зрада», «печаль», «надії і розпач» [13, с. 85].

Образ Сафо для Лесі Українки не був випадковим. Він належав до наскрізних у її творчості. «Ці настирливі й постійні, вічно чарівні образи, – відзначив у зв'язку з цим М. Зеров, – не тільки малювалися в уяві Лесі Українки, але й говорили, промовляли до неї...» [3, с. 383]. Звернувшись до образу Сафо ще в дитинстві, поетеса весь час тримала його в собі, нерідко співвідносила з ним образи своїх героїнь.

Під цим оглядом слід врахувати ще один момент, пов'язаний зі специфікою побутування в культурі вічних образів. Зростання їхньої популярності активізувало, особливо в добу романтизму, пошук відповідників у національних культурах. Зокрема, посилювався інтерес до постаті «української Сафо» – легендарної поетеси Марусі Чурай. Не випадково ще в 1839 р. побачила світ повість О. Шаховського «Маруся, малоросійська Сафо».

Характерно, що і в творчості Лесі Українки образи Сафо та Марусі Чурай помітно зблизилися. В останній рік свого життя поетеса береться за два твори (залишились незавершеними) – драматичні поеми «Сафо» і «В неділю рано зілля копала...». Для поетеси образ Сафо не був усього лише даниною

культурній традиції, тут важливий також індивідуально-психологічний момент. В образі Сафо (як і в образі Марусі Чурай) її особливо приваблювало тематичне наповнення, передусім тема любові як страждання, співвіднесена з темою творчого фатуму.

Відгомін альбомної традиції вчувається у вірші Лесі Українки «Розбита чарка». Для вираження змісту авторка застосувала емоційні контрасти, поєднавши яскраві й піднесені образи весільного свята з песимістичною настроєвою палітрою. За показною радістю приховано смуток. Весела музика комусь, конкретно не названому, «бесталаннее серденько крас». Поряд із весільними побажаннями щастя молодій парі – біль вразливого серця. Виділивши художню деталь (розбита на весіллі чарка віщує щастя молодим), авторка співвіднесла її з образом розбитого серця. Уподібнення розбитої чарки й розбитого серця, риторичне запитання «що розбитеє серце віщує?..» загострюють переживання особистої драми.

У творчому становленні Леся Українка досить швидко переросла рамки альбомної лірики, однак не порвала з нею зовсім. Значній частині її поезій притаманне бажання зберегти «душевність», підтримати атмосферу відвертої розмови з читачем. Частково звідси походить враження парадоксального поєднання складності й простоти, погодження цілого спектру містких культурних асоціацій із подекуди аж ніби навмисною спрощеністю вислову нерідко в душі народної пісні. Таке враження навіюють, зокрема, поезії «На провесні», «Contra spem spero!», «Сосна», «Якщо прийде журба, то не думай її...», «До мого фортеп'яно (*Елегія*)», «В магазині квіток». У цих творах чимраз повніше увиразнюється ліричне обличчя молодої поетеси, відображається процес її мистецького й особистісного самопізнання.

У вірші «На провесні» авторка переконує перейнятися «весняними» емоціями своєї героїні – «дівчини несмілої». Використання анафори (кожна строфа починається закличною фразою «Не дивуйте...») дозволяє наголосити на природності прагнення молодої людини до зростання й розвитку. Вірш побудовано на образному зіставленні духовного зростання-цвітіння із природною стихією весняних метаморфоз: перші два рядки кожної строфи присвячено душевним змінам, тоді як наступні два відтворюють суголосну цим змінам природну динаміку. Усвідомлення власної сили, готовність до самостійного життя, «весняна» енергія серця, що прагне «волі» й «діла», втілюються у творі в образах природи. Зрештою, й сам заголовок твору переосмислюється, символізуючи неповторний стан душі молодої людини.

Поезію «Contra spem spero!» заведено розглядати як життєве кредо авторки. Варто водночас врахувати, що твір писала ще дуже молода людина та ще й під безпосереднім впливом від тривалого й виснажливого, але

малоефективного лікування. «Безнадійно-надійний» вірш Лесі Українки розвиває «весняну» тематику, заявлену в поезії «На провесні». Осіннім «хмарам-думам» протиставлена «весна золота», лиху – пісні, розпачу – надія. У загальному контексті важливу роль відіграють образи «сізіфової праці» та нічного неба й «зірки провідної». Вірш не позбавлений мелодраматизму, що, зокрема, виявляється в «альбомному» доборі поетичної лексики – «крізь сльози сміятись», «барвисті квітки», «квітки на морозі», «сльози гіркі» й под.

Вірш Лесі Українки «Сосна» нав'язаний творчістю Г. Гейне (очевидно, поетеса була знайома з російськими версіями «Ein Fichtenbaum steht einsam...» зі збірника «Buch der Lieder» у вільних перекладах М. Лермонтова, Ф. Тютчева, А. Фета). Цей вірш не раз обговорювали на засіданнях літературного гуртка «Плеяда»: поетеса згадувала, що на одному зібранні чула твір В. Боровика – «пародію на Гайнівську «Сосну» [6, с. 102].

«Сосна» Лесі Українки в образно-емоційному плані перегукується з поезіями «На провесні» та «Contra spem spero!», у яких використано опозицію «зими (осені) / весни». Особливістю твору є настанова на слухове сприйняття. Героїня «вслухається» в розмову «вічнозеленої сосни» із «весняним вітром», але чує лише «тяжку зимову думу». Авторка залучила образ «зеленого шуму», що символізує оновлення й цвітіння природи навесні. Надія на настання «весни» («зелений шум») зіставляється з шумом «вічнозеленої сосни», у якому вчувається не веселий «весняний» шепіт, а «зимовая дума». За допомогою цих образів поетеса передає стан тяжкого розчарування, що охоплює її героїню.

Вірш «Якщо прийде журба, то не думай її...» написано як звернення до уявного співрозмовника, близької, спорідненої душі. Він містить дружню пораду-побажання, що цілком могла би бути записом до альбому. Не «веселощі бучні», не розваги у «пишному домі», не «людська течія», а перебування на самоті з природою допомагають, подолати журбу й відродити душевну рівновагу. Самотність протиставлено «юрбі стоголової», природну стихію – «пишному дому», розмову з лихом «на дозвіллі» – розвагам у дружньому колі. Самотність і самозаглиблення розглядаються героїнею як важливий духовний досвід, у якому й твориться її неповторність.

Досвід самозаглиблення, поєднаний із переживанням утрат, відіграв важливу роль в особистісному і творчому зростанні поетеси. Помітним кроком на цьому шляху є вірш «До мого фортеп'яно (Елегія)». Жанрове визначення відповідає загальній настроєвій тональності твору. Слід врахувати, що, поряд із літературною, існує музична елегія – сумний

вір із мотивами самотності, страждання, розчарування. Музична елегія суттєво вплинула на розвиток елегійного романсу – вокального монологу із простою фортепіанною структурою. Твір Лесі Українки хоча й має виражене на заголовковому рівні звернення до фіктивного адресата, по суті, становить собою складний монолог, оформлений таким чином, щоб посилити психологічний драматизм. Тут змагаються почуття й розум: героїні дуже важко змиритися з утратою, натомість розум нагадує про неминучість утрат. Образ фортепіано місткий – позначає не лише музичний інструмент, захоплення музикою, а щось значно більше, передусім безтурботні дитинство та юність, коли «кругом так весело було». Він допомагає розкрити роль творчості як органічної внутрішньої потреби: «Коли я смуток свій на струни клала, / З'являлась ціла згряя красних мрій...» [13, с. 86]. Важливим є момент ширості, створення ефекту сповідальності; водночас вірш не вільний від мелодраматизму. Авторка малює вразливу героїню, яка дорослішання переживає як болісну втрату безтурботного дитячого світу.

Близьким до цього твору за настроєм є вірш «В магазині квіток». Заголовок має оксиморонний характер: природній красі не місце в магазині з його утилітарним ставленням до квітів як товару. Потрапивши одного весняного дня до міської крамниці, героїня вражена виглядом «розкішної теплиці» («як душно, як тісно, немов у темниці!» [13, с. 88]). Вона марить домівкою, де «веснянки дівочі», «діброви рідні», їй ввижаються проліски як символ батьківщини; водночас ці квіти співвідносяться із внутрішнім світом самої героїні – згідно із квітковою символікою альбому, проліски позначають тендітність, делікатність, вразливість. Потрапивши до магазину квітів, героїня вражена поєднанням торгівлі і краси; це враження посилюється від розмови з продавцем, від його фальшиво-догідливого «чим можу панянці служити?..» [13, с. 88] та підкреслено-здивованого «то панночці пролісків простих схотілось?» [13, с. 89]. Принесені до міста «жінкою убогою» проліски є чимось заповітним, а їхнє споглядання викликає в душі героїні хвилю спогадів та журливих емоцій: «Згадала околиці рідні / Скрізь квіти, ряст, ясна роса... / На проліски білі, на квіти лагідні / Скотилася тихо сльоза...» [13, с. 89].

Вірш цікавий поєднанням фольклорної й книжної стилістики у спільному «альбомному» контексті. Скажімо, прихід весни зображено з широким залученням народнописенної образності («весна-чарівниця», «дрібні пташки», «ясна роса» й под.) і поряд із цим використано літературні загальники, побудовані подекуди немов за приписами класицизму («І ледве натуру зо сну зимового / збудив поцілунок весни...» [13, с. 88]). Створенню «альбомного» ефекту сприяє й образ сльози, що падає на білий цвіт весняних квітів.

Поезії на громадянську тему «В'язень», «Коли втомлюся я життям щоденним...» та «Досвітні огні» І. Франко відніс до «талановито задуманих,

але слабо виконаних» [14, с. 263]. У них намічено відхід від «альбомності», щоправда, лише на рівні тематичному. Так, у вірші «В'язень» ще чимало картинних і сентиментальних моментів. На думку І. Франка, у цьому творі «трохи загусто наложено чорних красок» [14, с. 263]. Поезія є розтягнутою; змальовуючи нещасливця, авторка використовує загальники народницького стилю і при цьому поєднує їх із майже салонною образністю. Складається враження, що поетеса ще не має достатньо художнього досвіду для розкриття громадянської теми, їй не вдається стисло й точно, а головне – природно, передати драму простої людини. Вона ще не досить упевнено почувається у змалюванні життєвої конкретики, прагне від неї абстрагуватися.

Розглянуті поезії різні за ідейним задумом, тематикою, почасти – за образністю. Однак у

них – більшою чи меншою мірою – відлунує альбомна традиція: тяжінням до картинності, підкреслено яскравою образністю, показним мелодраматизмом. Щирість і простоту авторка намагається погодити з патетикою, душевність – із декларативністю, пережите й вистраждане – із сентиментально-романтичними загальниками.

У засвоєнні, поступовому доланні та творчому переосмисленні альбомної традиції виявляється важлива риса формування поетичної манери Лесі Українки: для неї це була більшою мірою фаза становлення й учнівства – не випадково авторка так критично ставилася до своєї дебютної книжки.

Досвід альбомної традиції Лесі Українка використала не лише в ранній поезії, а й у своїй пізнішій творчості. Висвітлення цього ширшого питання може стати основою наступних наукових пошуків.

Список літератури

1. Белецкий А. Об одной из очередных задач историко-литературной науки (изучение истории читателя). *Наука на Украине*. 1922. С. 94–105.
2. Гребінка Є. Байки. Поезії. Київ: Дніпро, 1990. 312 с.
3. Зеров М. Леся Українка. *Зеров М. Твори : У 2 т.* Київ: Дніпро, 1990. Т. 2. С. 359–401.
4. Зеров М. Романисти й баладники 30–40-х рр. *Зеров М. Твори : У 2 т.* Київ: Дніпро, 1990. Т. 2. С. 86 – 94.
5. Кармазіна М. Леся Українка: Життя як виклик. Київ: Парламентське вид-во, 2020. 418 с.
6. Косач-Кривинюк О. Леся Українка. Хронологія життя і творчості. Луцьк, 2006. 928 с.
7. Левченко Г. Миф проти історії: семіосфера лірики Лесі Українки. Київ: Академвидав., 2013. 332 с.
8. Літературознавчий словник-довідник. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
9. Мировець В. Життя і твори Віктора Забіли. *Киевская старина*. 1906. № 5–6. С. 88–177.
10. Мірошніченко Л. Леся Українка. Життя і тексти. Київ: Смолоскип. 2011. 264 с.
11. Пономарев С. Альбом М. А. Максимовича. *Киевская старина*. 1882. № 1. С. 152–173.
12. Романов С. Передмова. *Українка Леся. Повне академічне зібрання творів: У 14 т.* Луцьк, 2021. Т. 5: Поетичні твори. С. 15–58.
13. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів: У 14 т. Луцьк, 2021. Т. 5: Поетичні твори. 928 с.
14. Франко І. Леся Українка. *Франко І. Я. Зібр. тв.: У 50 т.* Київ: Наук. думка, 1981. Т. 31. С. 254–274.
15. Шевченко Т. Щоденник. *Шевченко Т. Зібр. тв.: У 6 т.* Київ: Наук. думка, 2003. Т. 5. С. 163–238.

References

1. Belezkyj A. Ob odnoj y'z ocheredny'x zadach y'story'ko-ly'terturnoj nauky` (y`zucheny`e y'story`y` chy`tatelya). *Nauka na Ukray`ne*. 1922. S. 94–105.
2. Grebinka Ye. Bajky`. Poeziyi. Ky`yiv : Dnipro, 1990. 312 s.
3. Zerov M. Lesya Ukrayinka. Zerov M. Tvory`: U 2 t. Ky`yiv: Dnipro, 1990. T.2. S. 359–401.
4. Zerov M. Romansy`sty` j baladny`ky` 30–40 x rr. Zerov M. Tvory`: U 2 t. Ky`yiv : Dnipro, 1990. T. 2. S. 86–94.
5. Karmazina M. Lesya Ukrayinka: Zhy`ttya yak vy`kly`k. Ky`yiv: Parlaments`ke vy`d-vo, 2020. 418 s.
6. Kosach-Kry`vy`nyuk O. Lesya Ukrayinka. Xronologiya zhy`ttya i tvorchosti. Lucz`k, 2006. 928 s.
7. Levchenko G. Mif proty` istoriyi : semiosfera liry`ky` Lesi Ukrayinky. Ky`yiv: Akademvy`dav., 2013. 332 s.
8. Literaturoznavchy`j slovny`k-dovidny`k. Ky`yiv: VCz «Akademiya». 1997. 752 s.
9. My`rovecz` V. Zhy`ttya i tvory` Viktora Zabily`. Ky`evskaya stary`na. 1906. № 5–6. S. 88–177.
10. Miroshny`chenko L. Lesya Ukrayinka. Zhy`ttya i teksty`. Ky`yiv: Smolosky`p. 2011. 264 s.
11. Ponomarev S. Al`bom M. A. Maksy`movy`cha. Ky`evskaya stary`na. 1882. № 1. S. 152–173.
12. Romanov S. Peredmova. Ukrayinka Lesya. Povne akademichne zibrannya tvoriv: U 14 t. Lucz`k, 2021. T. 5: Poety`chni tvory`. S. 15–58.
13. Ukrayinka Lesya. Povne akademichne zibrannya tvoriv: U 14 t. Lucz`k, 2021. T. 5: Poety`chni tvory`. 928 s.
14. Franko I. Lesya Ukrayinka Franko I.Ya. Zibr. tv.: U 50 t. Ky`yiv: Nauk. dumka. 1981. T. 31. S. 254–274.
15. Shevchenko T. Shhodenny`k. Shevchenko T. Zibr. tv.: U 6 t. Ky`yiv: Nauk. Dumka, 2003. T. 5. S. 163–238.

Борзенко Александр Иванович, доктор филологических наук, профессор кафедры истории украинской литературы, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина (площадь Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина); e-mail: borzenko-o@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-4145-2375>

Альбомное творчество и ранняя поэзия Леси Украинки

В статье рассматривается влияние альбомной традиции на раннее творчество Леси Украинки: раскрытие особенностей этого влияния составляет главную цель этого исследования.

Для поэтического альбома характерны такие признаки, как сердечность, простота и душевность, которые обычно согласованы с какой-то реальной или гипотетической бытовой ситуацией. Альбомная творчество имеет свои отличительные черты, среди которых наиболее распространенными являются простота образов, тематика частного характера, сентиментальность и дидактика. Украинская альбомная лирика сохраняла тесную связь с народным творчеством, в частности с народной песней. Отсюда широкое использование в ней образов фольклорного происхождения и стилистических клише, их повторяемость в различных вариациях.

Во времена своего литературного становления Лесья Украинка активно использовала художественный опыт альбомной лирики. Больше всего ее интересовал тематический комплекс молодости: взросления, личностного формирования, расширение представлений о людях и мире. Популярную в женских альбомах тему любви поэтесса раскрыла в целом стереотипно – как драму искренних, но неразделенных чувств. Ее лирическая героиня придерживается юношеского нравственного максимализма, а еще лелеет веру в жизнь вопреки враждебной судьбе. В поэтическом выражении в ранний период творчества Лесью Украинку очень привлекали яркая образность, патетика и определенный мелодраматизм, отчасти это обусловило наличие в ее стихах картинности, повышенной эмоциональности.

В то же время в некоторых ранних произведениях Леси Украинки заметна готовность к частичному переосмыслению выразительных возможностей альбомной традиции путем усложнения и комбинирования с другими источниками. В процессе взаимодействия с альбомным опытом постепенно, все более полно, от произведения к произведению, формировался самостоятельный творческий профиль молодой поэтессы.

Ключевые слова: альбомная творчество, лирика, творческое становление, фольклорные образы, лирическая героиня

Olexander Borzenko, Doctor of Philology, Professor of the Department of History of Ukrainian Literature of V. N. Karazin Kharkiv National University (Svobody Square, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine); e-mail: borzenko-o@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-4145-2375>

Album poetry and early poetry by Lesya Ukrainka

The article considers the influence of the album tradition on the early work of Lesya Ukrainka: the disclosure of the features of this influence is the main purpose of this investigation.

Landscape poetry is characterized by cordiality, simplicity and sincerity, usually consistent with some real or hypothetical everyday situation. Album work has its own characteristics, among which the most common are the simplicity of images, private themes, sentimentality and didactics. Ukrainian album lyrics maintained a close connection with folk art, in particular with the song. Hence the widespread use of permanent images of folklore origin and stylistic clichés, their repetition in different variations.

During her literary growth, Lesya Ukrainka actively used the artistic experience of album lyrics. She was most interested in the thematic complex of youth: growing up, personal formation and self-awareness, expanding ideas about people and the world. The poetess revealed the topic of love popular in women's albums in general stereotypically - as a drama of sincere but undivided feelings. Her lyrical heroine cultivates faith in life and hope in spite of unfavorable fate. In the poetic expression of the author in the early period of her work was very attracted to the vivid imagery, pathos and a certain melodramatics, in part this led to the presence in her poetry of emphasized picturesqueness, evocative intonations, demonstrative emotions.

At the same time, in some of Lesya Ukrainka's early works there is a noticeable readiness to partially rethink the expressive possibilities of the album tradition by searching for complications and combining them with other sources. In the process of interaction with the album experience, gradually, more and more fully, from work to work, the independent creative profile of the young author was expressed.

Key words: album creativity, lyrics, creative formation, folklore images, lyrical heroine

Стаття надійшла до редколегії 25.08.2021